

System oświaty w Polsce wobec napływu dzieci-uchodźców wojennych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku

EWA POGORZAŁA

ORCID: 0000-0003-4655-4415

Akademia Zamojska

e-mail: ewapogorzala@interia.pl

Słowa kluczowe: polityka oświatowa, kształcenie uchodźców, dzieci-uchodźcy wojenni z Ukrainy, migracje, bezpieczeństwo etniczno-kulturowe

Abstrakt

Po 24 lutego 2022 roku nastąpił dynamiczny napływ dzieci z Ukrainy do Polski. Szacunkowe dane wskazywały na nawet 700 tys. dzieci (Straż Graniczna podawała, że do końca marca 2022 r. ogółem granicę przekroczyło 2,37 mln osób).

Na około 500 tys. numerów zarejestrowanych już wówczas w systemie PESEL, niemal połowę (256 tys.) otrzymały osoby, które nie ukończyły 18 roku życia.

Pod koniec marca do szkół zapisanych było 147 tys. dzieci, ale już wówczas, na skutek ustaleń z władzami ukraińskimi, uznano uczestnictwo w nauczaniu on-line organizowanym przez szkoły w Ukrainie, za równoznaczne z realizacją obowiązku szkolnego na terytorium Polski. Równoległe rozpoczęła się dyskusja nad modelem kształcenia dzieci z Ukrainy – pojawiały się różnorodne propozycje, od tworzenia osobnych szkół ukraińskich, organizowania tzw. oddziałów przygotowawczych lub modyfikacji ich formuły na tzw. klasy powitalne – tylko z intensywną nauką języka polskiego, po włączenie do regularnych klas, realizujących podstawę programową, ale ze wsparciem w postaci dodatkowych zajęć języka polskiego, zajęć wyrównawczych z przedmiotów nauczania czy zatrudniania tzw. asystentów międzykulturowych. Ze względu na subwencyjny system finansowania oświaty, także kwestie kosztów wprowadzania dodatkowych rozwiązań były podnoszone przez samorządy.

W tekście dokonano analizy instytucjonalno-prawnej działań legislacyjnych i organizacyjnych centralnej administracji oświatowej i samorządowej, jak również identyfikacji głównych wyzwań w tym zakresie. Podstawę źródłową stanowiły akty prawne i dokumentacja władz publicznych, artykuły prasowe oraz materiały z prasy branżowej, związanej ze środowiskiem oświatowym i samorządowym, jak również z mediów społecznościowych. Zwrócono szczególną uwagę na deklaracje władz oświatowych w zakresie planowanych rozwiązań systemowych i działania legislacyjne oraz dyskurs dotyczący oceny wprowadzanych regulacji i stanu faktycznego, zbierający opinie środowisk oświatowych, jednostek samorządu terytorialnego czy też organizacji pozarządowych. W artykule przedstawiono stan prawny, bazując na danych dostępnych na koniec 2022 r. W głównej hipotezie przyjęto, że zasadniczy wysiłek organizacyjny i dydaktyczny podjęty został przez samorządy lokalne i społeczności szkolne, przy minimalnym udziale Ministerstwa Edukacji i Nauki, ograniczającym się

do ogólnych deklaracji co do kierunków polityki państwa w tym zakresie i wprowadzania zmian prawnych, jednak nie zawsze korespondujących z postulatami samorządów i środowiska oświatowego.

The education system in Poland in the face of the influx of war refugee children from Ukraine after 24 February 2022

Keywords: educational policy, refugee education, war refugee children from Ukraine, migration, ethno-cultural security

Abstract After 24 February 2022, there was a dynamic influx of children from Ukraine to Poland. Estimates pointed to up to 700,000 children, out of a total of 2.37 million reported by the Border Guard, crossing the border at the end of March 2022. Of the approximately 500,000 numbers already registered in the PESEL system at that time, almost half (256,000) were under the age of 18. At the end of March, 147 thousand children were enrolled in schools, but already at that time, as a result of arrangements with the Ukrainian authorities, participation in online learning, organised by schools in Ukraine, was considered equivalent to fulfilment of compulsory education on the territory of Poland. In parallel, a discussion started on the model of education of children from Ukraine - from separate Ukrainian schools, organisation of the so-called preparatory classes or modification of their formula into the so-called welcoming classes – only with intensive learning of the Polish language, to inclusion into regular classes, implementing the core curriculum, but with support in the form of additional Polish language classes, remedial classes in subjects or employment of the so-called intercultural assistants. Due to the subsidy system of financing education, the issue of costs of introducing additional solutions was also raised by local authorities. The aim of this article was to provide an institutional and legal analysis of the legislative and organisational activities of the central and local educational administration, as well as to identify the main challenges in this respect. Legal acts and documentation of public authorities, press articles and material from the trade press, related to the educational and local government environment, as well as from social media, constituted the source basis. The analysis was based primarily on the declarations of educational authorities with regard to the planned system solutions and legislative activities, as well as on the discourse concerning the evaluation of the introduced regulations and the actual state of affairs, gathering opinions of educational circles, local self-government units or non-governmental organisations. The article presents the legal status and is based on data available at the end of 2022. The main hypothesis of the article assumes that the main organisational and didactic effort has been made by local governments and school communities, with minimal participation of the Ministry of Education and Science, limited to general declarations as to the directions of state policy in this area and the introduction of legal changes, but not always corresponding to the demands of local governments and the educational community.

Wprowadzenie

System kształcenia uczniów i uczennic niebędących obywatelami polskimi uregulowany został w ustawie z 14 grudnia 2016 roku – Prawo oświatowe (Ustawa, 2016), w szczególności w rozdziale 7 dotyczącym kształcenia osób przybywających z zagranicy oraz w rozporządzeniu wykonawczym, tj. rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 23 sierpnia 2017 roku w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Rozporządzenie, 2017).

Prawodawstwo oświatowe operuje kategorią „osoby niebędące obywatelami polskimi”, natomiast na potrzeby opracowania, w odniesieniu do dzieci przybyłych do Polski po 24 lutego 2022 roku, użyto określenia dzieci-uchodźcy wojenni z Ukrainy. W odniesieniu do tej grupy zasadnicze znaczenie mają regulacje zawarte w ustawie z 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Ustawa, 2022) oraz rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 roku w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Rozporządzenie, 2022).

Polityka oświatowa państwa polskiego wobec dzieci z doświadczeniem migracyjnym ewoluowała w ciągu ostatnich dwóch dekad. Ukształtował się system, w którym dzieci, niezależnie od tytułu pobytowego, miały prawo do nauki, a nawet w przypadkach nieregularnej migracji nie nałożono na szkoły tzw. obowiązku denuncjacji. Wprowadzono także dodatkowe rozwiązania mające na celu adaptację w środowisku szkolnym i integrację ze społeczeństwem przyjmującym, tj. prawo do dodatkowej nauki języka polskiego, zajęć wyrównawczych z przedmiotów nauczania, możliwość organizowania oddziałów przygotowawczych czy też pomocy ze strony tzw. asysten-tów międzykulturowych. Uwzględniono także potrzeby dzieci z obywatelstwem polskim przybywających lub powracających z zagranicy, również one mogły korzystać z dodatkowej nauki języka polskiego i zajęć wyrównawczych (Pogorzała, 2011, 2012, 2016, 2018). Dostrzeżono zatem w polskim systemie oświatowym obecność dzieci z doświadczeniem migracyjnym, niezależnie od tytułu pobytowego czy posiadanego obywatelstwa. Podsumowaniem i próbą oceny polityki państwa w tym zakresie był raport Najwyższej Izby Kontroli dotyczący „kształcenia dzieci rodziców powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców”, opublikowany w 2020 roku (NIK, 2020).

W raporcie NIK podkreślono jednak, że brakuje podstawowych, systematycznych analiz i badań, co uniemożliwia określenie skali zjawiska i tendencji w odniesieniu do kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. Utrudniało to odpowiednio wczesne rozpoznawanie i ewentualne przeciwdziałanie potencjalnym problemom związanym z kształceniem tej grupy uczniów, wynikającym z uwarunkowań organizacyjnych i finansowych, dydaktycznych czy kulturowych. Tymczasem liczba uczniów-cudzoziemców objętych kształceniem w polskim systemie oświaty, uwzględniając przedszkola i szkoły dla dzieci i młodzieży, w tym artystyczne, wzrosła z 12 491 osób w 2015 roku do 51363 osób w roku 2019. Również liczba uczniów korzystających z bezpłatnej dodatkowej nauki języka polskiego zwiększyła się – z 4628 osób w 2015 roku, do 17 708 uczniów w roku 2019 (NIK, 2020, s. 11). Do tej pory system oświaty w Polsce nie mierzył się z tak masowym napływem dzieci z innych państw, w tym poszukujących ochrony międzynarodowej. Wobec braków systemowych i uchybień wskazanych w raporcie Najwyższej Izby Kontroli, potencjalna sytuacja związana z nagłym przybyciem kilkudziesięciu czy kilkuset tysięcy dzieci w wieku szkolnym stanowić mogła znaczące wyzwanie dla polskiego systemu edukacji.

W związku z tym zasadniczym celem analiz podjętych przez autorkę było dokonanie przeglądu działań legislacyjnych i organizacyjnych podjętych przez centralną administrację oświatową i samorządową, w odpowiedzi na masowy, dynamiczny napływ dzieci-uchodźców wojennych z terytorium Ukrainy (po agresji Federacji Rosyjskiej na terytorium tego państwa 24.02.2022). Zastosowano metodę analizy instytucjonalno-prawnej, bazując na danych zastanych.

Przedstawiono wprowadzone regulacje prawne, jak również podjęto próbę identyfikacji głównych wyzwań i postulatów związanych z polityką państwa polskiego w tym obszarze. W głównej hipotezie przyjęto, że zasadniczy wysiłek organizacyjny i dydaktyczny związany z zapewnieniem tym uczniom dostępu do edukacji podjęty został przez samorzady lokalne i społeczności szkolne. Ministerstwo Edukacji i Nauki, ograniczyło się w zasadzie do sformułowania ogólnych wytycznych co do kierunków polityki państwa w tym zakresie i wprowadzania zmian prawnych, jednak nie zawsze korespondujących z postulatami samorządów i środowiska oświatowego.

Deklaracje i działania władz oświatowych bezpośrednio przed i po wybuchu konfliktu w Ukrainie

Na mocy Zarządzenia nr 37 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2022 roku powołany został Międzyresortowy Zespół do spraw przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską osób napływających z terytorium Ukrainy. Wśród jego zadań wymieniono m.in. monitorowanie stanu przygotowania administracji rządowej i samorządowej do przyjęcia uchodźców z Ukrainy (z powodu działań wojennych) przybywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz analizę potrzeb i możliwości zapewnienia im niezbędnej pomocy, w tym pomocy humanitarnej, a w przypadku zaistnienia takiej konieczności, również możliwości legalizacji ich pobytu i przyznania odpowiedniego statusu oraz integracji (Zarządzenie, 2022). W skład zespołu nie został jednak powołany przedstawiciel Ministerstwa Edukacji i Nauki. Analiza działań głównych podmiotów decyzyjnych w zakresie oświaty, bezpośrednio przed agresją rosyjską na Ukrainę, wskazuje, że przyjęto raczej postawę wyczekującą, uzależniając podjęcie konkretnych działań w zależności od skali napływu dzieci w wieku szkolnym. Jednocześnie w wymiarze deklaratywnym zapewniano o przygotowaniu systemu edukacji na przyjęcie nawet znaczącej liczby uchodźców. 23 lutego 2022 roku na konferencji prasowej Minister Edukacji i Nauki Przemysław Czarnek zadeklarował, że „Gdyby doszło do eskalacji konfliktu zbrojnego na Ukrainie, jesteśmy przygotowani w szkolnictwie podstawowym, ponadpodstawowym i w wyższym, by zapewnić możliwość edukacji w Polsce uchodźcom i Polakom, którzy studiują na Ukrainie” (PAP/rs, 2022). Zapowiedział także, że następnego dnia odbędzie się spotkanie z kuratorami poświęcone temu zagadnieniu, jak również poinformował, iż analizował sytuację z lubelskim kuratorem oświaty, gdzie w jego opinii „jest wiele możliwości żeby zapewnić opiekę edukacyjną, edukację i opiekę dzieciom i młodzieży ukraińskiej, jeśli będzie taka konieczność” (PAP/rs, 2022).

Tego samego dnia, tj. 23 lutego 2022 roku, miały miejsce obrady Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, w trakcie których wiceminister Spraw Wewnętrznych i Administracji Paweł Szefernaker przedstawił osobom uczestniczącym w posiedzeniu krótką informację na temat przygotowań Polski do ewentualnego przyjęcia uchodźców z Ukrainy. W trakcie tego spotkania przedstawiciele samorządu terytorialnego podnieśli przede wszystkim problem zapewnienia finansowania edukacji dzieci z Ukrainy oraz podkreślali brak dialogu z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji i Nauki (Bugdalski, 2022). Nazajutrz (24.02.2022) kwestia edukacji dzieci z Ukrainy poruszana była również na posiedzeniu Sejmu. Tu także wybrzmiała

kwestia zapewnienia dodatkowych środków na edukację. Wiceminister MEiN Dariusz Piontkowski w odpowiedzi na pytanie w sprawie przygotowania systemu edukacji na potencjalną konieczność przyjęcia dzieci-uchodźców z Ukrainy i włączenia ich w funkcjonującą strukturę, stwierdził, że „Dzisiaj trudno jest wskazać, gdzie konkretnie pojawi się większa liczba uczniów z Ukrainy. Pomoc finansowa dla szkół będzie zależała od skali ich napływu. Jeżeli nie będzie to skala zbyt duża, użyjemy środków z rezerwy subwencji oświatowej” (PAP/AKC, 2022).

Spośród ważniejszych działań legislacyjnych i organizacyjnych wskazać należy zarządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 11 marca 2022 roku, na mocy którego powołana została Rada ds. Edukacji Uchodźców (Zarządzenie, 2022). Uchwalono także ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Ustawa, 2022), a w ślad za nią wydane zostało rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 21.03.2022 roku w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Rozporządzenie, 2022). W pierwszych tygodniach po inwazji Rosji na terytorium Ukrainy, wiele podmiotów wskazywało na potrzebę podjęcia bardziej zdecydowanych działań przez władze oświatowe (ZNP, 2022; Wójcik, 2022). Z kolei na poziomie lokalnym oczekiwano na formalne wytyczne ze strony Ministerstwa Edukacji i Nauki odnośnie do kształcenia dzieci przybywających z Ukrainy. Ostatecznie w rozporządzeniu tym uregulowano podstawowe zasady związane z przyjmowaniem dzieci-uchodźców do szkół.

Postulaty i rekomendacje środowiska oświatowego, samorządów i organizacji pozarządowych

Wiele podmiotów wysunęło swoje postulaty i rekomendacje, mając na uwadze optymalizację systemu kształcenia dzieci z Ukrainy. Była to odpowiedź na regulacje i działania podejmowane przez władze oświatowe, wskazywano przy tym na braki w zakresie adekwatnych rozwiązań formalnych. Część jednostek samorządu terytorialnego oraz szkół, a także organizacje pozarządowe i inne podmioty posiadały już doświadczenie praktyczne i wiedzę ekspercką w tym zakresie. Sytuację monitorowało również Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. Odnotować należy także wiele oddolnych inicjatyw, w tym samokształceniowych. Na przykład nauczyciele w mediach społecznościowych wymieniali się informacjami dotyczącymi zasad przyjmowania uczniów do szkół oraz wskazówkami dydaktyczno-metodycznymi. Z dużym zainteresowaniem spotkał się apel dyrektorki jednej ze szkół w Krakowie, opublikowany w mediach społecznościowych, która postulowała między innymi stworzenie szkół ukraińskich na uchodźctwie (ACH, 2022).

Rekomendacje systemowe dla MEiN, dotyczące integracji dzieci-uchodźców z Ukrainy, opublikowała już w połowie marca 2022 roku Fundacja Transatlantic Future Leaders Forum (Di Maggio i in., 2022). Sesja poświęcona młodzieży ukraińskiej zorganizowana została w trakcie Europejskiego Kongresu Gospodarczego w Katowicach (25–27.04.2022) (Bugdalski, 2022). W maju 2022 roku we Wrocławiu zorganizowano Samorządowy Okrągły Stół, którego pokłosiem był zbiór rekomendacji w zakresie systemowego wsparcia uchodźców na poziomie lokalnym i krajowym, w tym także w oświaty (Biała księga, 2022). Raport WiseEuropa – *Gościwna Polska 2022+*.

Jak mądrze wesprzeć Polskę i Polaków w pomocy osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie także zawierał zalecenia dotyczące edukacji (Bukowski, Duszczyk, 2022). Opublikowane zostały także raporty z badań, w których zebrano wnioski kilkumiesięcznych doświadczeń w zakresie edukacji, w tym pochodzące bezpośrednio ze środowisk szkolnych. Wyróżnić należy opracowanie – *Szkoła zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy. Raport z badania jakościowego wykonanego na zlecenie Centrum Edukacji Obywatelskiej* (Tędziągolska, Walczak, Żelazowska-Kosiorek, 2022) oraz raport Fundacji Szkoła z Klasą – *Razem w klasie. Dzieci z Ukrainy w polskich szkołach. Potencjały i wyzwania w budowaniu wielokulturowej szkoły w kontekście wojny w Ukrainie według nauczycieli i nauczycielek. Raport z badania* (Pyżalski i in., 2022).

W czerwcu 2022 roku Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich zorganizowało spotkanie konsultacyjne, którego celem było zebranie opinii i rekomendacji dotyczących edukacji dzieci i młodzieży z Ukrainy. Wnioski przekazane zostały Ministerstwu Edukacji i Nauki (RPO, 2022). W sierpniu 2022 roku odbyło się wspólne posiedzenie Narodowej Rady Rozwoju: Rady ds. Rodziny, Edukacji i Wychowania oraz Rady ds. Samorządu Terytorialnego. Głównym tematem była edukacja dzieci i młodzieży ukraińskiej w Polsce z perspektywy zadań samorządu terytorialnego (*Narodowa Rada Rozwoju...*, 2022). Senat RP przedstawił projekt dotyczący oddziałów międzynarodowych (Uchwała, 2022). Liczne postulaty w zakresie oświaty zgłaszane były przez stronę samorządową Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, Związek Miast Polskich czy Związek Nauczycielstwa Polskiego. Eurydice w lipcu 2022 roku opublikowała raport porównawczy dotyczący wsparcia uchodźców z Ukrainy w europejskich szkołach (European Commission/EACEA/Eurydice, 2022).

Analiza raportów, artykułów prasowych, oficjalnych dokumentów itd. pozwala na stwierdzenie, że główne obszary dyskusji na linii Ministerstwo Nauki i Edukacji – samorządy, środowisko oświatowe, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty, związane były z następującymi kwestiami: zatrudnianie nauczycieli z Ukrainy, oddziały przygotowawcze z realizacją podstawy programowej *versus* możliwość wprowadzania klas powitalnych tylko z intensywną nauką języka polskiego, ocenianie, obowiązek przystępowania do egzaminów, możliwość tworzenia oddziałów międzynarodowych czy jakichś form nauki w języku ukraińskim oraz finansowania dodatkowych zadań.

Podsumowanie

Masowy napływ uchodźców wojennych z Ukrainy był istotnym wyzwaniem dla polskiego systemu oświaty. Przed 24 lutego 2022 roku funkcjonowały regulacje prawne dotyczące kształcenia uczniów i uczennic niebędących obywatelami polskimi, czy szerzej uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji. W aspekcie ilościowym grupa ta nie stanowiła tak istotnego wyzwania systemowego, aby kwestia ta mogła stać się przedmiotem szerszej debaty publicznej, choć wiele podmiotów wskazywało na konieczność monitorowania sytuacji oraz na potrzebę wdrażania adekwatnych rozwiązań, jak i podejmowania działań przygotowawczych w długofalowej perspektywie.

Dopiero napływ dzieci-uchodźców wojennych z Ukrainy zintensyfikował dyskusję dotyczącą poziomu przygotowania polskich szkół do kształcenia migrantów i szerzej edukacji międzykulturowej. Przeprowadzona w artykule analiza pozwoliła potwierdzić hipotezę, że zasadniczy wysiłek organizacyjny i dydaktyczny podjęty został *de facto* przez samorządy lokalne i społeczności szkolne, zaś udział Ministerstwa Edukacji i Nauki ograniczał się do wprowadzania zmian prawnych, jednak nie zawsze uwzględniających postulaty samorządów i środowiska oświatowego.

Według informacji uzyskanych od przedstawicielki Ministerstwa Edukacji i Nauki Marzeny Machałek, naukę w szkołach i przedszkolach w roku szkolnym 2021/2022 ukończyło 182 tysiące uczniów z Ukrainy (dzieci i młodzież), natomiast w edukacji zdalnej zorganizowanej przez ukraiński system edukacji uczestniczyło ok. 400 tys. uczniów (PAP/AKC, 2022a). Przyjęcie rozwiązania uznającego uczestnictwo w zajęciach on-line organizowanych przez szkoły w Ukrainie za realizację obowiązku szkolnego i obowiązku nauki w Polsce skutkowało tym, że nie wszystkie dzieci podjęły naukę w polskich szkołach. *De facto* jednak nie monitorowano, ile dokładnie dzieci znalazło się poza systemem formalnej edukacji stacjonarnej w Polsce, w tym także poza jakimkolwiek systemem edukacji. Kwestię ten poruszył Prezydent Poznania Jacek Jaśkowiak w trakcie debaty – „Jak napływ uchodźców wojennych zmienił miasta?”, która odbyła się w ramach Forum Ekonomicznego w Karpaczu we wrześniu 2022 roku. Jego zdaniem w Poznaniu tylko 20–25% dzieci uczęszczało do szkół (Serwis Samorządowy PAP, 2022; Lehmann, 2022). Z kolei analiza Centrum Edukacji Obywatelskiej dla danych za pierwsze miesiące roku szkolnego 2022/2023 wskazywała, że 40% dzieci-uchodźców podjęło naukę w polskich szkołach (Bugdalski, 2022; Chrostowska).

W wymiarze organizacyjno-prawnym w kolejnym roku szkolny, tj. 2022/2023, Ministerstwo Nauki i Edukacji zasadniczo utrzymało już wypracowane rozwiązania (Ministerstwo Edukacji i Nauki, 2022). W aspekcie prognostycznym stwierdzić należy, że w obliczu przeciągającego się konfliktu, braku stabilizacji w Ukrainie i zniszczeniu infrastruktury szkolnej, nawet w sytuacji zakończenia działań wojennych, nie będzie możliwy natychmiastowy powrót do regularnej nauki w formule stacjonarnej. Ponadto część rodzin i opiekunów zdecyduje się na pozostanie na stałe w Polsce lub wyjazd do innych państw. Dodatkowo kolejna fala uchodźców wojennych z Ukrainy może pojawić się w związku ze zniszczeniem sieci ciepłowniczej i energetycznej oraz trudnymi warunkami zimowymi na przełomie 2022 i 2023 roku.

Bibliografia

- ACH (2022). Dyrektorka krakowskiej podstawówki do ministra Czarnka: „Stwórzmy sieć ukraińskich szkół na uchodźstwie!” *Gazeta Wyborcza*, 6 marca. Pobrane z: <https://krakow.wyborcza.pl/krakow/7,44425,28189269,dyrektorka-krakowskiej-podstawowki-do-ministra-czarnka-stworzmy.html> (7.12.2022).
- Biała księga (2022). Biała księga. Wyzwania systemowego wsparcia uchodźców na poziomie lokalnym i krajowym. Wrocław 8–9 maja 2022 r. Pobrane z: https://www.wroclaw.pl/beta2/files/dokumenty/129661/Okragly_stol_Bia-%C5%82a%20ksiega_www.pdf (7.12.2022).
- Bugdalski, B. (2022). *Edukacja dla uchodźców czeka na rozwiązania*. Pobrane z: <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/edukacja-dla-uchodzcow-czeka-na-rozwiazania,354875.html> (7.12.2022).

- Bugdalski, B. (2022). *Ukraińcy w polskim systemie edukacji. Przedstawiamy 8 kluczowych rekomendacji*. Pobrane z: <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/zbilansowana-dieta-w-szkole-ruszy-program-junior-edu-zywienie-jez,424295.html> (7.12.2022).
- Bugdalski, B. (2022). *Większość Ukraińców nie zapisała dzieci do polskich szkół. Uczy się tylko 40 proc.* Pobrane z: <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/wiekszosc-ukraincow-nie-zapisala-dzieci-do-polskich-szkol-uczy-sie-tylko-40-proc,424138.html> (7.12.2022).
- Bukowski, M., Duszczyk, M. (red.) (2022). *Gościnnie Polska 2022+. Jak mądrze wesprzeć Polskę i Polaków w pomocy osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie*. Warszawa: WiseEuropa. Pobrano z: <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2022/06/Raport-Goscinna-Polska-2022.pdf> (7.12.2022).
- Chrostowska, P., *Co w tym roku szkolnym zmieniło się w sytuacji uczniów uchodźczych i szkół?* Centrum Edukacji Obywatelskiej. Pobrane z <https://ceo.org.pl/co-w-tym-roku-szkolnym-zmieniło-sie-w-sytuacji-uczniow-uchodźczych-i-szkol> (7.12.2022).
- Di Maggio, A. i in. (2022). *Rekomendacje systemowe dotyczące integracji dzieci-uchodźców z Ukrainy*. Fundacja Transatlantic Future Leaders Forum. Pobrane z: https://transatlanticforum.org/wp-content/uploads/2022/03/TLFL-Raport-o-integracji-dzieci-z-Ukariny_web.pdf (7.12.2022).
- European Commission/EACEA/Eurydice (2022). *Supporting refugee learners from Ukraine in schools in Europe*. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union, July 2022. Pobrane z: https://ec.europa.eu/migrant-integration/system/files/2022-07/Supporting_refugee_learners_from_Ukraine_in_schools_in_Europe.pdf (7.12.2022).
- Lehmann, A. (2022). Prezydent Poznania szukał ukraińskich dzieci, których nie ma w szkołach. Część udało nam się znaleźć. *Gazeta Wyborcza*, 24 października. Pobrane z: <https://poznan.wyborcza.pl/poznan/7,36001,29054364,prezydent-poznania-szukał-ukraińskich-dzieci-których-nie-ma.html?disableRedirects=true> (7.12.2022).
- Ministerstwo Edukacji i Nauki (2022). *List Ministra Edukacji i Nauki w sprawie edukacji uczniów z Ukrainy*. Pobrane z: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/list-ministra-edukacji-i-nauki-w-sprawie-edukacji-uczniow-z-ukrainy> (7.12.2022).
- NIK (2020). *Informacja o wynikach kontroli. Kształcenie dzieci rodziców powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców*. Warszawa. Pobrane z: <https://www.nik.gov.pl/plik/id,22685,vp,25384.pdf> (7.12.2022).
- Narodowa Rada Rozwoju o edukacji dzieci i młodzieży z Ukrainy (2022). Pobrane z: <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-doradcow/w-belwederze-dyskusja-na-temat-edukacji-dzieci-i-mlodziezy-z-ukrainy,57862> (7.12.2022).
- PAP/rs (2022). *Czarnek: Jesteśmy gotowi, by zapewnić edukację uchodźcom z Ukrainy*. Pobrane z <https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/czarnek-jestesmy-gotowi-by-zapewnic-edukacje-uchodźcom-z-ukrainy,354771.html> (7.12.2022).
- PAP/AKC (2022). *Będzie pomoc dla szkół w związku z ewentualnym napływem dzieci z Ukrainy*. Pobrane z: https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/bedzie-pomoc-dla-szkol-w-zwiazku-z-ewentualnym-naplywem-dzieci-z-ukrainy,355100.html?utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=portalsamorzadowy.pl (7.12.2022).
- PAP/AKC (2022a). *Edukację w szkołach i przedszkolach w Polsce zakończyło 182 tys. dzieci z Ukrainy*. Pobrane z: https://www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/edukacje-w-szkolach-i-przedszkolach-w-polsce-zakonczylo-182-tys-dzieci-z-ukrainy,392898.html?utm_sou (7.12.2022).
- Pogorzała, E. (2011). *Aspekty instytucjonalno-prawne edukacji dzieci imigrantów w polskim systemie oświaty*. W: A. Paszko (red.), *Edukacja międzykulturowa w Polsce wobec nowych wyzwań* (s. 67–86). Kraków: Stowarzyszenie Willa Decjusza.
- Pogorzała, E. (2012). *Migracje jako wyzwanie dla polityki oświatowej państwa polskiego*. Aspekty politologiczno-prawne. W: P. Kaczmarczyk, M. Lesińska (red.), *Krajobrazy migracyjne Polski* (s. 237–261). Warszawa: Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego.
- Pogorzała, E. (2016). *Polski system oświaty wobec wyzwań migracyjnych*. W: A. Adamczyk, A. Sakson, C. Trosiak (red.), *Polityczne i społeczne aspekty wielokulturowości. Migracje i mniejszości* (s. 165–174). Poznań: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Pogorzała, E. (2018). *Polityka oświatowa państwa polskiego wobec uczniów i uczennic z doświadczeniem migracyjnym*. W: P.E. Gębal (red.), *Edukacja wobec migracji. Konteksty glottodydaktyczne i pedagogiczne* (s. 159–181). Kraków: Księgarnia Akademicka.

- Pyżalski, J. i in. (2022). *Razem w klasie. Dzieci z Ukrainy w polskich szkołach. Potencjały i wyzwania w budowaniu wielokulturowej szkoły w kontekście wojny w Ukrainie według nauczycieli i nauczycielek. Raport z badania*. Warszawa: Fundacja Szkoła z Klasą. Pobrane z: https://www.szkoiazklasa.org.pl/?smd_process_download=1&download_id=11878 (7.12.2022).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23.08.2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw. Dz.U. 2020 poz. 1283.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21.03.2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy. Dz.U. 2022 poz. 645.
- Rzecznik Praw Obywatelskich (2022). Pismo Rzecznika Praw Obywatelskich Marcina Wiącka do Ministra Edukacji i Nauki Przemysław Czarna z 2 sierpnia 2022 r. Pobrane z: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-08/Do_MEiN_rekomendacje_educacja_Ukraina_dzieci_2.08.2022.pdf (7.12.2022).
- Serwis Samorządowy PAP (2022). *Jaśkowiak: należy ustalić, czy dzieci z Ukrainy powinny podlegać obowiązkowi szkolnemu*. Pobrane z <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/jaskowiak-nalezzy-ustalic-czy-dzieci-z-ukrainy-powinny-podlegac-obowiazkowi> (7.12.2022).
- Łędziogolska, M., Walczak, B., Żelazowska-Kosiorek, A. (2022). *Szkoła zróżnicowana kulturowo. Wyzwania i potrzeby związane z napływem uczniów z Ukrainy. Raport z badania jakościowego wykonanego na zlecenie Centrum Edukacji Obywatelskiej*. Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej. Pobrane z: https://ceo.org.pl/wp-content/uploads/2022/09/CEO_Szkola-zroznicowana-kulturowo_raport_sierpień22.pdf (7.12.2022).
- Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z 28 kwietnia 2022 r. w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz ustawy – Prawo oświatowe. Pobrane z [https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-876-2022/\\$file/9-020-876-2022.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/Projekty/9-020-876-2022/$file/9-020-876-2022.pdf) (7.12.2022).
- Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Dz.U. 2022 poz. 1082.
- Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Dz.U. 2022 poz. 583.
- Wójcik, K. (2022). *Dla uchodźców może zabraknąć nauczycieli*. Pobrane z: <https://www.rp.pl/nauczyciele/art35835681-dla-uchodzcow-moze-zabraknac-nauczycieli> (7.12.2022).
- Zarządzenie nr 37 Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2022 r. w sprawie Międzyresortowego Zespołu do spraw przyjęcia przez Rzeczpospolitą Polską osób napływających z terytorium Ukrainy. M.P. 2022 poz. 268.
- Zarządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 marca 2022 r. w sprawie powołania Rady do spraw edukacji uchodźców. Dz. Urz. Ministra Edukacji i Nauki 2022 poz. 24.
- ZNP (2022) *ZNP: Szkoły potrzebują pieniędzy i wsparcia ze strony MEiN, aby skutecznie pomagać dzieciom z Ukrainy*. Pobrane z: <https://glos.pl/znp-szkoly-potrzebujaja-pieniedzy-i-wsparcia-ze-strony-mein-aby-skutecznie-pomagac-dzieciom-z-ukrainy> (7.12.2022).

Cytowanie

- Pogorzała, E. (2023). System oświaty w Polsce wobec napływu dzieci-uchodźców wojennych z Ukrainy po 24 lutego 2022 roku. *Acta Politica Polonica*, 1 (55), 113–121. DOI: 10.18276/ap.2023.55-07.